

D E C L A R A Ţ I E cu referire la modificarea sistemului de alegere a deputaţilor în Parlament

Asociaţia Promo-LEX regretă modificarea sistemului electoral şi adoptarea la 20 iulie 2017[\[1\]](#) a proiectului de lege nr. 60 din 14.03.2017 privind trecerea de la sistemul electoral proporţional către un sistem mixt de alegere a deputaţilor Parlamentului Republicii Moldova. În aceeaşi zi, de către Preşedintele Republicii Moldova a fost promulgată legea, şi a intrat în vigoare începând cu data de 21 iulie 2017 prin publicarea legii nr. 154[\[2\]](#) în Monitorul Oficial. În această ordine de idei, reamintim că, Asociaţia Promo-LEX, dar şi alte organizaţii non-guvernamentale au solicitat Parlamentului Republicii Moldova să adopte eventualele modificări ale sistemului electoral în perspectiva implementării acestuia pentru alegerile parlamentare din 2022, adică peste un ciclu electoral ordinar[\[3\]](#).

Totodată, Asociaţia Promo-LEX atrage atenţia că, modificarea sistemului electoral a fost efectuată fără a se ţine cont de principala recomandare a Comisiei de la Veneţia, care a menţionat că, schimbarea sistemului de vot proporţional pe unul mixt pentru Republica Moldova nu este recomandabilă[\[4\]](#). Mai mult, în avizul său Comisia de la Veneţia a reiterat şi a atras atenţia că, încă în anul 2003 a recomandat Republicii Moldova schimbarea sistemului electoral proporţional cu o singură circumscripţie într-un sistem proporţional cu circumscripţii plurinominale[\[5\]](#).

O concluzie similară cu cea menţionată în avizul Comisiei de la Veneţia a fost formulată şi în studiul „Proiectarea sistemului electoral în Republica Moldova”[\[6\]](#), elaborat de

Promo-LEX. Reamintim că, potrivit studiului menționat, pentru Republica Moldova, cel mai oportun ar fi fost implementarea unui sistem electoral proporțional cu circumscripții electorale plurinomiale și liste deschise de candidați. În acest context, **Asociația Promo-LEX reafirmă susținerea sa pentru revenirea la sistemul electoral proporțional, cu stabilirea unor circumscripții electorale plurinomiale și liste deschise de candidați, dar se conduce de principiul supremației legii.**

Deși legea nr. 422 de modificare a sistemului electoral conține anumite prevederi promovate inclusiv de Asociația Promo-LEX, precum obligativitatea constituirii circumscripțiilor electorale pentru regiunea transnistreană dar și pentru cetățenii aflați peste hotarele țării, acordarea stimulentei tehnice și financiare pentru asigurarea echității de gen de către partidele politice, majorarea numărului de buletine de vot pentru secțiile de votare din străinătate etc., **Asociația Promo-LEX consideră că, legea respectivă conține în continuare o mulțime de deficiențe importante** cum ar fi:

- atribuirea dreptului de constituire a circumscripțiilor electorale uninominale permanente unui organ politic, și anume Guvernului, care este subordonat majorității parlamentare, precum și neincluderea hotarelor circumscripțiilor uninominale în corpul Codului Electoral;
- Negarea prevederilor art.60 din Constituție care stabilește că, Parlamentul este organul reprezentativ suprem, iar alegerea deputaților într-un singur tur de scrutin va asigura o reprezentativitate mai redusă, comparativ cu alegerea Președintelui țării dar și primarilor, care au loc în două tururi de scrutin anume pentru a crește reprezentativitatea;
- Stabilirea premiselor pentru încălcarea principiului egalității votului, ori pragul minim de accedere în

Parlament în baza listei de candidați înaintată de partidele politice pe circumscripția națională va fi unui mai mare decât cel care va fi înregistrat în anumite circumscripții electorale uninominale (spre exemplu la o participare de circa 50 la sută din alegători și un scor electoral minim de 6% sau circa 84000 voturi, obținut de un partid politic, ultimul ar putea delega în Parlament doar 3 deputați, adică circa 28000 voturi pentru un deputat, pe când în circumscripția uninominală la aceeași rată de participare un deputat ar putea fi ales și cu circa 3-5 mii voturi sau chiar mai puțin);

- Ignorarea recomandării Comisiei de la Veneția legată de micșorarea pragului electoral, sau majorarea de facto de două ori a pragului electoral. Comparativ cu sistemul proporțional precedent, când un partid politic cu suport popular de 6% putea delega în Parlament cel puțin 6 deputați, conform noului sistem electoral, același partid politic cu un suport popular similar la nivel național va putea delega în Parlament cel puțin 3 deputați, adică de două ori mai puțin;
- Legea nr. 422 nu prevede nici un mecanism clar de vot pentru circa 158 mii de alegători [\[7\]](#) care nu au nici domiciliu și nici reședință;
- Lipsa unui mecanism de exercitare a dreptului de vot în baza certificatului pentru drept de vot măcar pe circumscripția națională, de către alegătorii care în ziua alegerilor nu se vor afla pe teritoriul circumscripției uninominale;
- Diversificarea mecanismului de responsabilitate electorală pentru anumiți concurenți electorali înregistrați în circumscripțiile uninominale, care vor fi obligați să depună actele necesare pentru înregistrare la consiliile electorale de circumscripție iar cele de raportare financiară la CEC, ori ultima instituție poate face față ambelor provocări în cazul asigurării condițiilor optime de funcționare;

- Permișiunea acordată prin lege candidaților incluși în lista națională a partidelor politice de a fi în același timp și candidați independenți pe circumscripții uninominale creează oportunități de finanțare indirectă, inegală și la limita bunului simț a campaniilor electorale acelor partide care vor admite astfel de situații;
- Lipsa unui mecanism legal clar prin care vor fi constituite (în baza localităților din mai multe unități administrativ teritoriale de nivelul II) consiliile electorale de circumscripție pentru gestionarea procesului electoral în cadrul circumscripțiilor uninominale.

Pe lângă deficiențele menționate mai sus, **sistemul mixt de vot poate conduce la un șir continuu de alegeri parțiale în circumscripții uninominale, va spori costurile pentru organizarea alegerilor parlamentare și a campaniilor electorale, va crește riscul de corupere a alegătorilor, în special în circumscripțiile uninominale, va crește riscul "coruperii" deputaților prin „alocarea selectivă” a resurselor financiare din banii publici pentru realizarea promisiunilor electorale ale acestora pe teritoriul circumscripției electorale uninominale din care a fost ales, precum și sporește riscul fragmentării excesive a electoratului, dar și apariția unor conflicte sociale și etnice. În contextul celor menționate mai sus, Asociația Promo-LEX consideră că sistemul electoral mixt adoptat recent are mai multe dezavantaje comparativ cu sistemul proporțional, în special cel proporțional, cu stabilirea unor circumscripții electorale plurinominale și liste deschise de candidați.**

În concluzie, Asociația Promo-LEX, în calitate de organizație apolitică, a semnalat și va semnala în continuu deficiențele observate în proiectele propuse dar și în actele legislative și normative deja adoptate care țin de administrarea și gestionarea procesului electoral. Totodată, **Promo-LEX își**

anunță deschiderea pentru a contribui la înlăturarea sau minimalizarea efectelor negative și a deficiențele observate sau constatate în Codul Electoral și alte acte normative. De asemenea, Asociația Promo-LEX va continua monitorizarea realizării dreptului de a alege și a fi ales indiferent de sistemul de vot implementat.

[1] Atribuție exercitată legal în temeiul art.72 alin. (1) și art.72 alin. (3) lit.a) din Constituție

[2] <http://monitorul.md/index/viewpdf/id/1982/lang/1/>

[3]

<https://promolex.md/8021-mai-multe-organizatii-neguvernementale-solicita-parlamentului-sa-urgenteze-procedurile-de-modificare-a-legislatiei-electorale-in-stricta-conformitate-cu-adresele-curtii-constitutionale-si-recomandaril/>

[4]

[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)012-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)012-e) pct.15

[5]

[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)012-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)012-e) pct.34

[6]

https://promolex.md/wp-content/uploads/2017/05/sistem_electoral_R0_web.pdf

[7] <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=19677&l=ro>

[PDF](#)

RAPORT FINAL / Monitorizarea

alegerilor locale noi din 14 mai 2017

**COMISIA DE LA VENETIA –
OPINIE COMUNĂ PENTRU
REPUBLICA MOLDOVA CU PRIVIRE
LA PROIECTELE DE LEGI PENTRU
MODIFICAREA ȘI COMPLETAREA
UNOR ACTE LEGISLATIVE**

Strasbourg / Viena, 19 iunie 2017

Opinia Comisiei de la Veneția nr. 184/2017
Opinia BIDDG nr. - ELE-MDU/18/2017

CEL-AD (2017)012
Textul original: în engleză
(traduceri în română)

COMISIA EUROPEANĂ PENTRU DEMOCRAȚIE PRIN DREPT
(COMISIA DE LA VENEȚIA)
BIDUL OSCE PENTRU INSTITUȚII DEMOCRATICE ȘI DREPTURILE OMULUI
(OSCE / BIDDG)

OPINIE COMUNĂ
PENTRU REPUBLICA MOLDOVA
CU PRIVIRE LA PROIECTELE DE LEGI PENTRU MODIFICAREA
ȘI COMPLETAREA UNOR ACTE LEGISLATIVE
(SISTEMUL ELECTORAL PENTRU ALEGEREA PARLAMENTULUI)

adoptată de Consiliul pentru alegeri
democratice la cea de-a 39-a reuniune (Veneția,
15 iunie 2017) și
de Comisia de la Veneția
la cea de-a 111-a sesiune plenară
(Veneția, 16-17 iunie 2017)

în baza observațiilor formulate de

de Richard BARRETT (membru, Irlanda)
de Erik HOLMBYRVIK (membru suplent, Norvegia)
de Oliver KASK (membru, Estonia)
și Tatjana HELSCHER-BODUSSEVICH (expert din partea OSCE /
BIDDG)

Partnership for Good Governance

**Experți internaționali:
Ajustările minore ale
actualului sistem electoral
pot corecta principalele
dezavantaje ale acestuia, iar
o reformă radicală a
sistemului electoral ar avea
un impact profund asupra
vieții politice și**

consolidării democrației în Moldova

La Chișinău a avut loc astăzi, 23 mai 2017, Conferința Internațională „Opțiuni și rațiuni în reformarea sistemului electoral din Republica Moldova.

Experiențe

internationale comparate”, organizată de Asociația Promo-LEX, care a adunat experți din Marea Britanie, Lituania, Georgia, Ucraina, Belarus, Armenia, Norvegia și România. Evenimentul a avut ca scop să contribuie la dezbateră privind oportunitatea modificării sistemului electoral din Republica Moldova, prin analiza comparativă a impactului diferitor sisteme electorale aplicate în diferite contexte sociale, politice, culturale, etc.

În cadrul conferinței a fost prezentat studiul **„Proiectarea sistemului electoral în Republica Moldova**”, realizat de experții internaționali **Mette Bakken, Norvegia și Adrian Sorescu, România** (vedeți prezentarea [aici](#)). Autorii studiului au încercat să răspundă la principala întrebare ce domină viața publică de la Chișinău în ultimele trei luni: *„În ce măsură modificarea sistemului electoral poate fi o soluție la nemulțumirea populației sau dacă ea poate îmbunătăți clasa politică și, dacă da, care sistem electoral ar aduce cele mai multe avantaje și cele mai puține dezavantaje?”*

În context, studiul a analizat argumentele pro și contra fiecărui sistem electoral: sistemul majoritar într-un singur tur de scrutin și sistemul mixt paralel (proiecte aflate în discuții în parlament), dar și sistemul electoral prin reprezentare proporțională în circumscripții regionale și sistemul mixt proporțional (cu compensare). Mai multe detalii cu referință la aceste sisteme electorale, inclusiv simularea rezultatelor alegerilor parlamentare din 2014 în baza acestora, găsiți în paginile 56-66 ale [Studiului](#).

În concluziile studiului, experții Mette Bakken și Adrian Sorescu afirmă că, deși sistemul electoral actual are și dezavantaje, modificările majore în structura acestuia pot avea un impact profund asupra vieții politice și consolidării democrației. În Moldova, nu este clar care ar fi rezultatul unei reforme radicale pentru trecerea de la un sistem electoral la altul. În acest sens, experții au formulat următoarele recomandări:

- **Adoptarea unui sistem electoral proporțional cu liste deschise**, în care partidele ar propune o listă prioritară de candidați, iar alegătorii ar avea un impact real asupra ordinii candidaților și, astfel, ar influența efectiv alegerea deputaților în parlament.
- Ar trebui să fie **instituite circumscripțiile electorale plurinomiale**. Instituirea circumscripțiilor electorale ar trebui să ia în considerare structurile administrative existente.
- **Pragul electoral** pentru partidele politice individuale ar trebui să fie **reduc la 3-4%**. În conformitate cu uzanțele din Moldova, este posibil de utilizat un prag incremental pentru blocurile electorale.
- **Pragul legal pentru candidații independenți ar trebui desființat**. În locul lui ar trebui să fie aplicat un prag natural, determinat de alte caracteristici matematice ale sistemului electoral (formula electorală, mărimea circumscripției).

- În cazul adoptării unui sistem electoral proporțional cu liste deschise la nivel regional, **ar trebui examinată posibilitatea introducerii unui sistem cu două niveluri pentru a garanta proporționalitatea rezultatelor la nivel național.**
- **Eforturile reformei electorale, inclusiv ajustările în sistemul actual cu reprezentare proporțională, trebuie să acorde atenție modului în care schimbările ar putea influența cota de gen de 40%, introdusă recent.**
- În cazul în care Moldova își va schimba sistemul de alegere a reprezentanților în Parlament, **problema reprezentării minorităților va trebui să fie monitorizată cu atenție.**
- În cazul în care reforma electorală va implica împărțirea țării în circumscripții electorale, o soluție pentru Moldova ar fi înființarea circumscripțiilor electorale separate pentru cetățenii aflați în străinătate.
- În cazul în care reforma electorală va implica împărțirea țării în circumscripții electorale, iar regiunea Transnistreană rămâne sub controlul efectiv al autorităților locale, **decidenții politici ar trebui să examineze posibilitatea ca Parlamentul Republicii Moldova să funcționeze cu mandate vacante.**

Întregul Studiu „**Proiectarea sistemului electoral în Republica Moldova**”, realizat de experții internaționali Mette Bakken, Norvegia și Adrian Sorescu, România, poate fi descărcat de pe pagina promolex.md.

Pentru a putea vedea toate prezentările experților internaționali și discuțiile de la Conferința internațională „**Opțiuni și rațiuni în reformarea sistemului electoral din Republica Moldova. Experiențe internaționale comparate**”, urmăriți înregistrarea evenimentului pe platforma privesc.eu: <http://bit.ly/2q7oXQ1>.

[PDF](#)

Studiu – Proiectarea sistemului electoral în Republica Moldova

Studiu Calificarea și investigarea infracțiunilor și contravențiilor cu specific electoral și de finanțare politică

**RAPORT nr.1 – Misiunea de
observare a alegerilor locale
noi din 14 mai 2017**

Majoritatea parlamentară modifică sistemul electoral cu încălcarea legii și a regulilor elementare de bun simț, subminând democrația

Suntem consternați de acțiunile întreprinse astăzi de deputații fracțiunilor parlamentare PD, PSRM și PPEM. Aceasta a susținut includerea în agenda suplimentară a ședinței Parlamentului de astăzi a două proiecte, ce introduc modificări cruciale în sistemul electoral. Astfel, pe agenda ședinței Parlamentului au fost introduse pentru a fi votate în lectura întâi proiectul de lege nr. 60/2017, promovat de Partidului Democrat, și proiectul nr. 123/2017, promovat de Partidul Socialiștilor. Proiectul nr. 60 propune alegerea celor 101 deputați în circumscripții uninominale (sistemul uninominal), iar proiectul nr. 123 prevede introducerea

sistemului mixt (50% pe liste de partid și 50% potrivit sistemului uninominal). Ambele proiecte de lege au fost votate în prima lectură și s-a declarat comasarea acestora, proiectul PSRM privind sistemul mixt fiind luat drept bază.

Niciunul din proiecte nu figura pe agenda Parlamentului publicată ieri, 4 mai. Niciunul din proiecte nu este însoțit de avizele Guvernului sau avizele comisiilor parlamentare – cerințe obligatorii impuse de lege. După luarea deciziei cu privire la introducerea proiectelor în ordinea de zi, Președintele Parlamentului a oferit o oră Comisiei juridice, numiri și imunități pentru a analiza proiectul nr. 123. Avizul Guvernului lipsește la ambele proiecte.

Supunerea acestor proiecte votului în prima lectură astăzi are loc în ajunul vizitei în Republica Moldova a reprezentanților Comisiei de la Veneția. Săptămâna viitoare, aceștia urmează să vină la Chișinău pentru a elabora o opinie pe marginea celor două proiecte, opinie care a fost solicitată chiar de către Președintele Parlamentului și de fostul Președinte al Partidului Socialiștilor. **După adoptarea proiectelor în prima lectură, acestea nu mai pot fi modificate conceptual, chiar dacă aceste modificări sunt recomandate de către Comisia de la Veneția.**

Sondajele de opinie independente confirmă lipsa de susținere populară a inițiativei de schimbare a sistemului electoral, sistemul electoral actual fiind preferat de majoritatea persoanelor, în pofida unei propagande masive pentru schimbarea acestuia. Anterior, mai multe organizații ale societății civile au solicitat renunțarea la inițiativele de modificare a sistemului electoral. Schimbarea sistemului electoral este o lovitură pentru statul de drept și un regres semnificativ privitor la angajamentele asumate de Republica Moldova față de Consiliul European.

Graba cu care au fost introduse în agenda ședinței Parlamentului cele două proiecte, care modifică radical modul

de guvernare a țării, denotă doar un lucru: acestea urmăresc promovarea intereselor politice cu orice preț, chiar dacă aceasta înseamnă încălcarea legii, a democrației și a bunului simț.

Solicităm:

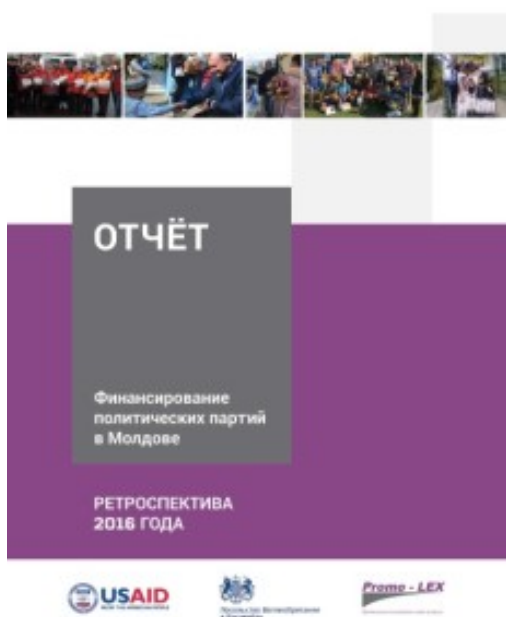
a. Parlamentului, să respecte legislația și bunul simț și să se oprească din promovarea intereselor unor grupuri sau partide și să acționeze în interes public, conform normelor democratice.

b. Partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova, să condamne vehement acțiunile de mai sus și să înceteze orice susținere a inițiativelor actualei guvernări, dacă Parlamentul va adopta unul din cele două proiecte de legi.

Semnături:

1. Asociația pentru Democrație Participativă (ADEPT)
2. A.O. Comunitatea "WatchDog.MD"
3. Asociația Presei Independente (API)
4. Asociația pentru Politică Externă (APE)
5. Centrul de analiză și prevenire a corupției (CAPC)
6. Centrul de Investigatii Jurnalistice (CIJ)
7. Centrul de Politici și Reforme (CPR)
8. Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM)
9. Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD)
10. Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI)
11. IDIS "Viitorul"
12. Institutul de Politici Publice (IPP)
13. Promo-LEX
14. Transparency International – Moldova
15. Avocata Veronica Mihailov-Moraru
16. Avocatul Eduard Digore

RAPORT Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova Retrospectiva anului 2016

Mai multe organizații neguvernamentale solicită Parlamentului să urgenteze procedurile de modificare a legislației electorale în strictă conformitate cu adresele Curții Constituționale și recomandările misiunilor locale și internaționale de observare a alegerilor

Solicităm Parlamentului să urgenteze procedurile de modificare a legislației electorale în strictă conformitate cu adresele Curții Constituționale și recomandările misiunilor locale și internaționale de observare a alegerilor.

Problemele reale și urgente din sistemul electoral au fost semnalate în hotărârea Curții Constituționale din 13 decembrie 2016 (validarea alegerilor prezidențiale) și recomandările misiunilor locale și internaționale de observare a alegerilor din 2014, 2015 și 2016. Acestea includ, dar nu se limitează la, finanțarea partidelor, modul de examinare a contestațiilor privind organizarea și desfășurarea alegerilor, mecanismul de votare în străinătate (votul diasporei), reflectarea campaniei

electorale în mass-media, implicarea cultelor religioase în procesul electoral, asigurarea drepturilor electorale ale persoanelor cu dizabilități și asigurarea oportunităților egale pentru concurenții electorali. La 2 februarie 2017, 18 organizații non-guvernamentale au solicitat Președintelui Parlamentului crearea unui grup de lucru pentru modificarea cadrului legal conform adreselor Curții Constituționale și recomandărilor misiunilor de observare a alegerilor. Grupul de lucru nu a fost creat nici până azi, în schimb a fost înregistrat un proiect de lege care bulversează sistemul electoral dar nu răspunde în mod adecvat la nicio problemă reală (proiectul de lege nr. 60, care prevede schimbarea modului de alegere a deputaților în Parlament și anume propune alegerea celor 101 deputați în circumscripții uninominale și nu în baza listelor de partid, cum este la moment).

La dezbaterile din 31 martie 2017, mai mulți reprezentanți ai societății civile au semnalat problemele fundamentale și lipsa oportunității modificării sistemului electoral până nu sunt soluționate problemele urgente din legislația electorală. A fost solicitată retragerea proiectului nr. 60 și focusarea pe modificările urgente. Conform celor mai bune practici europene, pentru a evita orice dubii de oportunism și favoritism a partidelor de la guvernare, sistemul electoral nu poate fi schimbat pentru următorul scrutin. Din acest motiv, am propus discutarea oportunității modificării sistemului electoral doar după efectuarea unor analize de rigoare, cu orientarea pentru alegerile parlamentare din 2022.

Cu regret, nu există o claritate din partea organizatorilor acestor dezbateri dacă opiniile și argumentele prezentate au fost luate în considerație de autori, în special având în vedere că astăzi vor continua dezbaterile pe aspecte tehnice ale proiectului de lege nr. 60 și ei refuză să discute despre problemele urgente din domeniul electoral. Mai mult decât atât, unele surse mass-media afiliate inițiatorilor proiectului de lege au prezentat intervențiile colegilor din

societate civilă de la dezbaterile din 31 martie 2017 de o manieră distorsionată și incompletă, manipulând în continuare opinia publică.

În acest context, reiterăm deschiderea de a colabora cu Parlamentul la îmbunătățirea legislației electorale și solicităm respectuos:

- 1. Parlamentului Republicii Moldova – crearea urgentă a unui grup de lucru pentru modificarea Codului Electoral și a legislației electorale în conformitate cu adresele Curții Constituționale și a recomandărilor misiunilor locale și internaționale de observare a alegerilor din 2014, 2015 și 2016;**
- 2. Autorilor proiectului de lege nr. 60 – retragerea proiectului de lege nr. 60. Iar în cazul în care se insistă pe modificarea sistemului electoral, inițierea unor dezbateri complexe cu efectuarea studiilor și analizelor de rigoare, cu implicarea experților credibili, independenți și echidistanți, care să fundamenteze necesitatea reformei sistemului electoral în baza unui model optim pentru sistemul de drept și regimul politic al Republicii Moldova. Un nou sistem de alegere a Parlamentului poate fi aplicat doar pentru alegerile din 2022;**
- 3. Instituțiilor mass-media – respectarea normelor deontologice de jurnalism și reflectarea corectă și echidistantă a dezbaterilor legate de modificarea legislației electorale.**

Semnatar:

- 1. A.O. Comunitatea "WatchDog.MD"**
- 2. Asociația Presei Independente (API)**
- 3. Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD)**
- 4. Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM)**
- 5. Centrul de Politici și Reforme (CPR)**
- 6. Institutul de Politici Publice (IPP)**

7. Promo-LEX

8. Transparency International – Moldova

[PDF](#)